
Gud er ingen »Virkelighed«

Et stykke journalistik af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

Gud er ingen »Virkelighed«

4

Gud er ingen »Virkelighed«

Gud er ingen »Virkelighed«

Gud er ingen "Virkelighed"

Jp. 10/11 35[1]

Bemærkninger af Kai Munk til en Diskussion mellem Stiftsprovst Brodersen og Professor Jørgen Jørgensen.

STIFTSPROVSTEN ved Vor Frue Kirke i København har ilet Gud til Hjælp i en snæver Vending ved at ville bevise, at det ikke er udelukket, at han er til. Sagens Akter foreligger i en Samling, betitlet "Er Gud en Virkelighed? Brevveksling om Religion og Videnskab mellem Poul Brodersen, Stiftsprovst, Dr. theol., og Jørgen Jørgensen, Professor," 209 Sider, udgivet af Nyt Nordisk Forlag, Arnold Busck. Bogen er hovedsagelig blevet til paa den Maade, at hver Gang den ene spørger i Syd, svarer den anden med at spørge i Nord.

Paa en lollandsk Mødding ragede for en Snes Aar siden en Andrik og en Hane uklar om en eller anden foreliggende Lækkerbidsken. Hanen, ihukommende sin militære Uddannelse i Kyllingetiden, indledede Fjendtlighederne ved paa Hønsefuglevis at hoppe. Andrikken gloede uforstaaende, og huggede saa sit brede Næb ind i Modstanderens Bringe. Hanen gav et Overraskelsens Vræl fra sig og forlod Valen.

Ogsaa her kæmper den ene med høje Hop i Luften, mens den anden staar bredt med begge Ben plantet paa Møddingen. Og det skal ingen Hemmelighed gøres til, at det er Professoren, der staar sig.

*

Naar en Forlægger paatager sig Udgivelsen af saadan et Værk, tør man vel formode, at det ikke saa meget er af Hensyn til Guds Eksistens, som fordi det formenes, at det kan svare sin Regning. Og hvorfor skulde det ikke kunne det? Gud oplever paa sine gamle Dage igen engang at blive aktuel. Men ak! Paa hvilken sørgelig, hvilken utilbørlig, hvilken bagslaggivende Maade! Tiden er "religiøst interesseret". Man kredser om Problemet Gud og Nyfigenhed - ikke fordi det gælder Liv eller Død. Man diskuterer Spørgsmaalet, om Gud mon er en Virkelighed. Hvad han selvfølgelig ikke er. Og Gud bevare sig selv fra nogen Sinde at drive det til at blive noget saa fint og luftigt. At søge Gud i den Verden, der tænker i "Virkeligheder", er at søge ham i Uvirkeligheden. Naar Frue Kirke begynder at debattere Gud med Universitetet, er den ikke længere selvejende, men er flyttet ind paa Universitetspladsen. I gamle Dage brændte Kirkemænd Kættene og Vantro, nu om Dage diskuterer man sagligt med dem under megen Skrabud. Ogsaa i saa Henseende er vor Tid ringere end Middelalderen. Hvor sværtet Guds Ære end er blevet af Kætterbaalenes Røg - deres Flamme lyste dog af den Forvisning, at i Troens Verden, mødte vi noget, der ikke gav Plads for "paa den ene Side og paa den anden Side" og "set under forskellige Synsvinkler" og "De kan naturligvis have Ret paa Deres Maade" - her gjaldt det Liv eller Død og ikke den lunkne Mellemtid, der hedder Parlamentaren, en Sandhed, som Nutidens unge Religioner ogsaa har forstaaet og staar fast paa: Kommunisme, Fascisme, Nazisme. Hvor "troende"

indlader sig i Undersøgelse om deres Guds Eksistens, ser vi kun Vidnesbyrd om Sind i Svaghed, Forvirring, Opløsning. Den eneste Maade, man kan skaffe Gud ud af Tilværelsen paa, er ved at bevise, at han er til. Og selv det kan han overleve.

*

Som sagt, med denne Bog er Frue Kirke med sine græske Søjler og Gudebilleder flyttet ind paa Universitetets attiske Grund, men har dog medbragt sig selv. Man kan læse Sider igennem uden egentlig at være klar over, hvem af de to Modstandere det er, der skriver netop dette, hvis man da ikke havde det Holdepunkt, at den forældede Videnskabsmand skriver Navneordene med stort, og den moderne Gejstlige skriver dem med lille, men saa er vi hos Stiftsprovsten pludselig oppe hos Gud. Saadan farer Professoren ikke omkring; han holder sig paa Stedet, han staar stille. Og staar stærkt.

Men den Sejr, han vinder er dyrekøbt - for det Universitets Ære, han tilhører. Den Grund, denne Professor Jørgen Jørgensen staar paa, er end ikke attisk. Sokrates's Dæmon er hjemløs her. Det er overhovedet hverken attisk eller romersk eller nogen anden Nations Grund; for det er den platte Gudsfor nægtelse, der jo aldrig har kunnet skænke Liv til noget Folk eller Samfund. Her anerkendes ikke større Dybder end saadanne, som man kan lodde med sin Pegefingre. Her opløses Gud i 3 Bogstaver - saa kan man da magte ham. Her gøres Verdensrummet saa indskrænket, at Himlen maa udelades.

Alverden gaar omkring i en grøn Kasseking. Man kunde fra en vis "videnskabelig" Side gøre Ingemann til Genstand for en hel lille Hyldest for denne samfattende Definition, selv om man samtidig maatte paapege, at der i Tillægsordet "grøn" laa en digterisk Tilsnigelse. Men ogsaa kun fra et vist videnskabeligt Hold. Over Universitetets Port skræver ikke en Andrik, men en Ørn har løftet Vingen, stirrende mod det himmelske Lys.

*

Professor Jørgen Jørgensen er det endnu ikke gaaet op for, at man ikke kan indtage ganske den samme Stilling overfor Gud som f. Eks. overfor en Dampmaskine. For ham staar det nærmest saadan, at kan man ikke beskrive Gud, som man kan beskrive et Lokomotiv, saa er han ikke til. Denne Professor forstaar ikke mere af Religionens Væsen end en Klipfisk af Ossians Harpe; han forstaar ikke, at Religion er Berøringspunktet mellem Uendelighed og Grænse, at her erfarer vi noget, der ikke *kan* erfares, oplever vi noget, der er umuligt; vor Tilværelse sprænges, Hyrderne paa Marken ser Engle, Lyset skinner ind i Mørkets Øjne, Bjergfolket, der har levet sit Liv i Hulen, og ikke vidste om andet end den, oplever en Ridse, ser Stjerner, ser Uendelighed; naar Mennesket møder Gud, staar det paa en af Jordens Poler, hvor intet Kompas viser ret; naar Guds Navn nævnes, splintres alle menneskelige Systemer, og alle Metoder slaar fejl. At kæmpe om Guds "Virkelighed" med Logik og Psykologi og al anden Mennesketankens Sindrighed er lige saa latterligt som at ville erobre Shakespeares Geni med en Haandgranat. Man kan misunde Einstein hans Hovede, brændende begære det som sit, men kan nu en Gang ikke faa det paa anden Maade, end ved at hugge det af og stoppe det i sin Vadsæk - og var det saa det, man vilde?

Professor Jørgen Jørgensen kunde altsaa have sparet sig at spekulere over, hvad Bogstaverne G-u-d eller O-d-i-n betyder, læst i Sammenhæng. Det faar han aldrig at vide, det faar

intet Menneske at vide. Hvis det ikke i Forvejen ved det. Naar Profeten sagde til Israel: "Saa siger Jahve", vidste han ikke, hvem eller hvad eller hvordan denne Jahve var; vidste blot, hvad han sagde, og hvad han bød sin Tjener at sige til Folket. Naar Gud aabenbarer sig for Mennesker, faar disse andet at bestille end at spørge ham, hvem han er, og udbede sig en nøjere Forklaring. Gud er, fordi han er, og ikke i Kraft af nogen anden Grund. Kald ham Odin, kald ham Visjnu, tilbed ham i et Stykke Træ eller i Alterets Sakramente, vi opfatter ham forskelligt, som vi opfatter alt forskelligt, alt i Verden og udenfor Verden, men i eet er vi ens, alle troende i Alverdens Religioner: Vi ved, naar vi knæler, at han er til, fordi han er til.

*

Credo, quia absurdum, sagde en Kirkefader i Oldtiden, jeg tror, fordi det er Vanvid, og en Spotter i Nutiden, en Mand, der midt i al sin Videnskab selv endte som sindssyg, spurgte, hvorfor han ikke tog Skridtet fuldt ud: credo, quia absurdus, jeg tror, fordi jeg er gal.

I Virkeligheden er troende Mennesker gale; Saul er mellem Profeterne, og Paulus kender til Tungetale; vi har forladt den sunde Fornuft og Tilliden til Menneskeheden selv; vi kaster os ind paa Gud, som vi ikke ved, hvem er, vi indretter dette Liv paa et næste Liv, som vi slet ingen Garanti har for; vi øver os i en Næstekærlighed, der er Galskab midt i en Tilværelse, som dirigeres af "Kamp for Tilværelsen" og "den stærkestes Ret". Vi er forrykte, fordi vi er lavet af Mørke, og saa ramte en Straale af Lys os, dannet af Forkrænkelighed, og saa kyssede Evigheden vor Mund.

I sit Forsvar for Tilværelsens Tilværelse slaar den højt belæste Stiftsprovst om sig med Navne paa Vise fra alle Lande; i dette Galleri af Berømteder er der eet Navn, der alt for ofte savnes; det er kun sjældent, der er blevet Lejlighed til at nævne Jesus midt imellem Aliotto og Montaigne og Heidegger og Husserl og Conrad-Martins og Streeter og Morgan.

Naturligvis, Landsbyttømreren gør ogsaa kun en daarlig Figur i de athenske Søjlehal-ler; han har aldrig med saglig Alvor gaaet ind paa Temaet om Guds Virkelighed, endsige underbygget Mulighederne med positive Teorier. Alligevel er han i al Beskedenhed for os Kristne Navnet over alle Navne; og hvad hverken Karl Heim eller Nikolai Hartmann eller Poul Brodersen kan overtøye en Professor Jørgensen om, kan, om nogen, han. Naar engang Videnskabstjeneren kommer til at snappe efter Luft i den Kasse, hvori han selv har spærret sig inde, og i ædel Fortvivlelse slaar Loftet ud og begynder at spejde opad, vil det være denne Praktiker, hvis Liv og Død og Opstandelse var baaret af Gud aleneste, der vil vise ham det himmelske Lys.

Kaj Munk.